

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№1, 2018

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

UDC (უაკ) 34(051.2)

ს-216

მთავარი რედაქტორი

ირაკლი ბურდული (პროფ., თსუ)

სარედაქციო კოლეგია:

ლევან ალექსიძე (პროფ., თსუ)

გიორგი დავითაშვილი (პროფ., თსუ)

ავთანდილ დემეტრაშვილი (პროფ., თსუ)

ბესარიონ ზოიძე (პროფ., თსუ)

თევდორე ნინიძე (პროფ., თსუ)

ნუგზარ სურგულაძე (პროფ., თსუ)

პაატა ტურავა (პროფ., თსუ)

ლადო ქანტურია (პროფ., თსუ)

ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

ლელა ჯანაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

გიორგი ხუბუა (პროფ., თსუ)

ლაშა ბრეგვაძე (თ. წერეთლის სახ. სახელმწიფოსა და

სამართლის ინსტიტუტის დირექტორი)

გუნთერ ტოიბნერი (პროფ.,

ფრანკფურტის უნივერსიტეტი)

ბერნდ შუნემანი (პროფ.,

მიუნხენის უნივერსიტეტი)

იან ლიდერი (პროფ.,

ფრაიბურგის უნივერსიტეტი)

ხესე ანტონიო სეოანე (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

კარმენ გარსიმარტინი (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

არტაკ მკრტიჩიანი (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

*გამოცემულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
საუნივერსიტეტო საგამომცემლო საბჭოს გადაწყვეტილებით*

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გამომცემლობა, 2019

ISSN 1987-7668

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებები ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაში

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების ხელშეკრულებიდან და სავაჭრო ურთიერთობის მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე მნიშვნელოვანია მოხდეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის აქტიური ჰარმონიზაცია ევროკავშირის სამოქალაქო საპროცესო სამართალთან. ამ მიზნით, საინტერესოა ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს განმარტებების მიმოხილვა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების ცნობასა და აღსრულებასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის შესახებ.

სარჩელის უზრუნველყოფის ინსტიტუტის როლი დიდია, ვინაიდან აღსრულება წარმოადგენს სამართლიანი სასამართლოს განუყოფელ ნაწილს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაში ხშირია სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების, გამოყენებაზე უარის თქმისა და გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების შემთხვევები. მნიშვნელოვანია მიმოვიხილოთ პრეცედენტული გადაწყვეტილებები და ცალკეული გარმარტებები სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების მნიშვნელობასთან დაკავშირებით. სახელმწიფოს მიერ ცალმხრივი გამოუთხოვადი გარანტიის წარდგენის შემთხვევაში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ახდენს გამოყენებული სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმებას.

საკვანძო სიტყვები: სარჩელის უზრუნველყოფა, დირექტივა, სამართლიანი სასამართლოს უფლება, ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლო, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო.

1. შესავალი

ეროვნული სამართლის გადმოსახედიდან „სამოქალაქო პროცესის“ განმარტება დიდ სირთულესთან არ არის დაკავშირებული. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი ანესრიგებს სასამართლოში საქმის განხილვის პროცედურებს, თუმცა სხვადასხვა ქვეყანაში „სამოქალაქო პროცესი“ შეიძლება უფრო ფართო ან ვიწრო მნიშვნელობის მატარებელი იყოს.¹ საქართველომ არაერთი ქმედითი ნაბიჯი გადადგა ევროპის სამართლებრივ სივრცეში ინტეგ-

* ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის ასისტენტი, კავკასიის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის მონვეული ლექტორი, სსიპ საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის სასწავლო ცენტრის ტრენერი.

¹ van Rhee C.H., Civil Procedure, Smits J.M. (ed.), Elgar Encyclopedia of Comparative Law, Cheltenham etc., 2006, 120, <<http://tcpbckup1.yolasite.com/resources/Elgar%20Encyclopedia%20of%20Comparative%20Law%20By%20Jan%20M%20Smits.pdf>> [22.03.2018].

რაციისთავი.² განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია 2014 წლის 27 ივნისს საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ხელმოწერილი ასოცირების შეთანხმება, რომლის საფუძველზეც საქართველოს მიეცა საშუალება მიაღწიოს ევროკავშირის შიდა ბაზართან ეტაპობრივ ეკონომიკურ ინტეგრაციას, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის სივრცის შექმნის გზით. თავის მხრივ, ასეთი დაშვების წინაპირობააა მდგრადი და ყოვლის მომცველი რეგულაციური დაახლოება ევროპის სამართლებრივ მექანიზმებთან.³

ადამიანის უფლებათა ყველა საერთაშორისო ორგანიზაცია იყენებს უზრუნველყოფის ღონისძიებებს, რათა მოხდეს მათი სადამფუძნებლო დოკუმენტით გარანტირებული უფლებების დაცვა.⁴ უზრუნველყოფის ღონისძიებები არის გადაუდებელი ღონისძიებები, რომლებიც ეფუძნება სასამართლოს მიერ დადგენილ პრაქტიკას და იყენებენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, სადაც არის გამოუსწორებელი ზიანის გარდაუვალი რისკი.⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წესების 39-ე მუხლი დეტალურად აღწერს უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების პროცედურას.⁶

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო და საერთაშორისო სასამართლო, რიგ შემთხვევებში, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებებს ანაცვლებენ სახელმწიფოს მიერ წარმოდგენილი ცალმხრივი გარანტიით. უზრუნველყოფის ღონისძიება თავისი სამართლებრივი ბუნებით არის მბოჭავი ხასიათის მატარებელი და სახელმწიფოს მიერ ცალმხრივი გარანტიის წარმოდგენის პრაქტიკა გამომდინარეობს სახელმწიფოს სტატუსიდან, კერძოდ, სახელმწიფოს, როგორც სუვერენულ სუბიექტს შეუძლია თავის თავზე აიღოს გარკვეული სახის ვალდებულებები.⁷

² საგულისხმოა, რომ ევროპის სამართლებრივ სტანდარტებთან საქართველოს კანონმდებლობის დაახლოება პრიორიტეტად გამოცხადდა ჯერ კიდევ 1997 წელს, რაც აისახა კიდევაც საქართველოს პარლამენტის მიერ 1997 წლის 2 სექტემბრის № 828-ის დადგენილებაში, რომლის მიხედვით, 1998 წლის 1 სექტემბრიდან საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული ყველა კანონი და სხვა ნორმატიული აქტი უნდა შეესაბამებოდეს ევროპის კავშირის მიერ დადგენილ სტანდარტებს და ნორმებს. იხ. ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, 2016, 9 <http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/disertaciebi_samartali/tamar_lakerbaia.pdf> [21.03.2018].

³ ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, სადისერტაციო ნაშრომი, თბ., 2016, 9, იხ. <http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/disertaciebi_samartali/tamar_lakerbaia.pdf> [21.03.2018].

⁴ Comparative Analysis of the Practice and Precautionary Measures Among International Human Rights Bodies, Submitted to Special Meeting of the Permanent Council of the Organization of American States by the Center for Justice and International Law (CEJIL) and Intranational Human Rights Law Clinic, University of California, Berkeley, School of Law, Berkeley, California, United States of America, December 2012, 2 <[https://www.law.berkeley.edu/files/IHRLC/Precautionary_Measures_Research_Paper_\(FINAL\)_121210.pdf](https://www.law.berkeley.edu/files/IHRLC/Precautionary_Measures_Research_Paper_(FINAL)_121210.pdf)>, [12.02.2018].

⁵ <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf>, 1, [12.02.1018].

⁶ <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf> [12.02.2018].

⁷ *Worster W. Th.*, Unilateral Diplomatic Assurances as an Alternative to Provisional Measures, 2015. Law and Practice of International Courts and Tribunals, Vol. 15, No. 3, 2016, 1 <<https://ssrn.com/abstract=2632159>> or <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2632159>> [12.02.2018].

2. ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2012 წლის 12 დეკემბრის რეგულაცია №1215/2012 სამოქალაქო და კომერციული სასამართლო გადაწყვეტილებების იურისდიქციასა და ცნობა-აღსრულებაზე

ევროკავშირის დირექტივები სავალდებულოა შესასრულებლად წევრი სახელმწიფოებისათვის. მათ აკისრიათ დირექტივებით შემოღებული რეგულაციების ეროვნულ კანონმდებლობაში იმპლემენტაციის ვალდებულება.⁸

1968 წლის ბრიუსელის კონვენცია, რომელიც ეხება სამოქალაქო და სამეწარმეო სამართლის საქმეებზე მიღებული გადაწყვეტილებების იურისდიქციას და აღსრულებას, ძალიან მნიშვნელოვანი დოკუმენტია. კონვენცია ვრცელდებოდა მხოლოდ დამფუძნებელი 6 წევრი ქვეყნის⁹ სამართლებრივ სისტემაზე. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების მატებასთან ერთად ბრიუსელის კონვენციის გავლენაც გაიზარდა, რომელიც დანიის გარდა ყველა წევრი ქვეყნის სამართლის სისტემას მოიცავს.¹⁰ ბრიუსელის დირექტივასთან ერთად მოქმედებს 1988 წლის ლუგანოს კონვენცია, რომლის მოქმედების არეალი ევროკავშირის წევრ ქვეყნებთან ერთად მოიცავს, ევროპის თავისუფალი სავაჭრო ასოციაციის წევრ ქვეყნებს.¹¹

ევროკავშირის სამართალი დღითი დღე ახდენს საერთაშორისო სამოქალაქო საპროცესო სამართლის წესების უნიფიკაციას. ევროკავშირს მიღებული აქვს დირექტივები: სამოქალაქო და სამეწარმეო სამართლის გადაწყვეტილებების იურისდიქციაზე, ცნობაზე და აღსრულებაზე,¹² ქორწინებასთან დაკავშირებით,¹³ დოკუმენტბრუნვასთან დაკავშირებით,¹⁴ მტიცე-ბულებების შეგროვებასთან დაკავშირებით,¹⁵ საერთაშორისო გადახდისუნარობასთან დაკავშირებით.¹⁶

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ცნობასა და აღსრულებაზე ევროკავშირის კანონმდებლობა დეტალური არ არის, თუმცა ევროკავშირის სასამართლომ¹⁷ პრაქტიკით ჩამოაყალიბა გარკვეული სახის ჩარჩო სახელმძღვანელოები, თუმცა გარკვეული ასპექტები

⁸ ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელმძღვანელო სამართლის შედარებითი ანალიზი, სადისერტაციო ნაშრომი, თბ., 2016, 9 იხ. <http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/disertaciebi_samartali/tamar_lakerbaia.pdf> [22.03.2018].

⁹ ბელგია, საფრანგეთი, იტალია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდები და დასავლეთ გერმანია.

¹⁰ van Rhee C.H., Civil Procedure, Smits J.M. (ed.), Elgar Encyclopedia of Comparative Law, Cheltenham etc., 2006, 121, <<http://tcpbckup1.yolasite.com/resources/Elgar%20Encyclopedia%20of%20Comparative%20Law%20By%20Jan%20M%20Smits.pdf>> [22.03.2018].

¹¹ იქვე.

¹² Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on Jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters.

¹³ Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 December 2003 on Jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in matrimonial matters and the matters of parental responsibility.

¹⁴ Council Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters (service of documents).

¹⁵ Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidences in civil and commercial matters.

¹⁶ Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings.

¹⁷ ECJ – European Court of Justice.

დღემდე განხილვის საგნად რჩება.¹⁸ 2013 წლის 9 იანვარს ძალაში შევიდა 1215/2012 დირექტივა,¹⁹ რომლითაც ჩანაცვლდა მანამდე მოქმედი 44/2001 დირექტივა. №1215/2012 დირექტივაში 2015 წლის 10 იანვარს განხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით გამართვიდა უცხო ქვეყნის სასამართლოს იურისდიქციის შესაბამისად მიღებული გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხი. დირექტორივის 35-ე მუხლის თანახმად, განცხადება უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე შეიძლება წარდგენილ იქნეს ნევრ სახელმწიფოში ამ სახელმწიფოს კანონმდებლობის შესაბამისად მიუხედავად იმისა, რომ ძირითად დავაზე იურისდიქცია სხვა სახელმწიფოს გააჩნია.²⁰

2.1. ევროკავშირის ნევრი ქვეყნის სასამართლოს მიერ მიღებული სარჩელის უზრუნველყოფის შესახებ განჩინების ევროკავშირის სხვა ნევრ ქვეყანაში აღსრულების პრობლემატიკასთან დაკავშირებული პრაქტიკის მიმოხილვა

2.1.1. რომელ სასამართლოს გააჩნია სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების უფლებამოსილება

განვიხილოთ ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს განმარტებები სხვადასხვა საქმეებზე, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებასა და საქმის არსებით განხილვასთან დაკავშირებით.

სახელშეკრულებო დავიდან გამომდინარე ერთმა მხარემ ნიდერლანდების სასამართლოს მიმართა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მოთხოვნით მაშინ, როდესაც მხარეებს დავის გადაწყვეტის საშუალებად მითითებული ქონდათ არბიტრაჟი. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლომ ერთმანეთისგან განასხვავა საქმის არსებითი განხილვა და სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება. საარბიტრაჟო შეთანხმებიდან გამომდინარე დავა არსებითად უნდა გადაწყდეს შეთანხმებული სამართლის მიხედვით, მაშინ როდესაც სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება შეიძლება მიღებულ იქნეს ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად. მხარეთა შორის არსებული საარბიტრაჟო შეთანხმებით სასამართლოს არ აქვს უფლებამოსილება იმსჯელოს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებაზე, თუმცა ეროვნული კანონმდებლობით აღნიშნული დასაშვებია და ნიდერ-

¹⁸ Rozalinova E., Angelov A., Georgiev I., Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters) (2012). Revista Forumul Judecatorilor, No. 4, 2012, 84, <<https://ssrn.com/abstract=2224223>> [12.03.2018].

¹⁹ Regulation (EU) No. 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters <<http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=15134>> [26.02.2018].

²⁰ Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters, article 35.

ლანდების სასამართლოს შეუძლია მიიღოს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება საქმეზე არსებითი მსჯელობის გარეშე.²¹

დავა გამომდინარეობდა ევროპული საპატენტო ურთიერთობიდან. მხარემ სარჩელით მიმართა ნიდერლანდების სასამართლოს და ამავე დროს მოითხოვა უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება. მოპასუხემ სადავოდ გახადა ხელშეკრულების კანონიერება და შესაბამისად სასამართლოს უფლებამოსილება დავის განხილვაზე. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს განმარტებით, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება არ არის კავშირში დავის არსებით გადაწყვეტასთან და შესაბამისად გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიება ძალაში დატოვა.²²

დავა ეხებოდა სავაჭრო ურთიერთობას. გამყიდველი იყო იურიდიული კომპანია, ხოლო მყიდველი იყო ფიზიკური პირი მყიდველმა არ შეასრულა ხელშეკრულების ნაკისრი ვალდებულება, ნიდერლანდების სასამართლომ გამოიყენა უზრუნველყოფის ღონისძიება, რის აღსრულებაზეც გერმანიამ უარი თქვა, იმ მიზეზით რომ სახელშეკრულებო ურთიერთობა მიმდინარეობდა გერმანიაში და მხოლოდ ხელშეკრულებაზე ხელმოწერა განხორციელდა ნიდერლანდებში. ამ საქმეშიც ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ საქმის არსებით განხილვაზე იურისდიქციის არარსებობს მიუხედავად, უზრუნველყოფის ღონისძიების მიღების უფლება გააჩნია წევრი ქვეყნის სასამართლოს.²³

2.1.2. რა წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში უნდა მოხდეს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება

ყველა საპროცესო მოქმედებას, მათ შორის სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების განხორციელებას, შესაბამისი წინაპირობა გააჩნია.

ორ ბელგიელს შორის მიმდინარეობდა დავა ბელგიის სასამართლოში. ერთმა მხარემ მოითხოვა მოწმის დაკითხვა ჰოლანდიის სასამართლოს მიერ. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლომ მსგავსი ხასიათის საპროცესო მოქმედება სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებად არ მიიჩნია და უარი უთხრა მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე.²⁴

ფულადი თანხის გადახდა, როგორც უზრუნველყოფის ღონისძიება გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ მოსარჩელე მხარე საპასუხოდ წარმოადგენს შესაბამის გარანტიას, რათა სარჩელის დაუკმაყოფილებლობის შემთხვევაში არ მოხდეს მოპასუხის უფლებების დარღვევა. ასევე აღნიშნა, რომ 1215/2012 რეგულაციის 35-ე მუხლით სასამართლოსთვის მი-

²¹ ECJ, Judgment of the 17 November 1998, Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another, Case C-391/95. ECLI identifier: ECLI:EU: C: 1998:543.

²² ECJ, Judgement of 12 July 2012, Solvay SA v Honeywell Flourine Products Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV, c-616/10.

²³ ECJ, Judgment of the Court of 27 April 1999. - Hans-Hermann Mietz v Intership Yachting Sneek BV, Case C-99/96, ECLI identifier: ECLI:EU:C:1999:202.

²⁴ ECJ Judgment of 28 April 2005 St. Paul Dairy Industries NV vs. Unibel Exser BVBA, Case C-104/03, ECLI identifier: ECLI:EU:C:2005:255.

ნიჭებული განხილვის უფლებამოსილების მიზანს წარმოადგენს, რომ გადანყვეტილება აღსრულებადი იყოს იმ ქვეყანაში, სადაც თავდაცვის ღონისძიება გამოიყენება და მისი გამოყენება შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს რეალური დამაკავშირებელი ფაქტორი უზრუნველყოფის ღონისძიების საგანსა და განცხადების განმხილველ სასამართლოს ტერიტორიას შორის.²⁵

განქორწინების დავა მიმდინარეობდა საფრანგეთში. ქმარმა მოითხოვა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების განჩინების აღსრულება გერმანიაში. გერმანიის სასამართლომ უარი უთხრა იმ მოტივით რომ შესაბამისი დოკუმენტები არ იყო წარდგენილი. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლომ ასევე არ დააკმაყოფილა საჩივარი, ვინაიდან მოთხოვნილი უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება ცდებოდა №44/2001 დირექტივის ფარგლებს.²⁶

2.1.3. სამართალწარმოების რა ეტაპზე უნდა მოხდეს სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება დასაშვებია საქმის წარმოების ნებისმიერ ეტაპზე თუ საქმის ვითარებიდან გამომდინარე ამის საჭიროება დადგება.²⁷

2.2. სასამართლოს გადანყვეტილების ცნობა და აღსრულება №1215/2012 დირექტივის მიხედვით

ევროკავშირის წევრი ქვეყნის სასამართლოს მიერ მიღებული გადანყვეტილების აღსრულება სხვა წევრ ქვეყანაში ხორციელდება ყოველგვარი სპეციალური პროცედურის გარეშე.²⁸ აღსრულების პროცედურის დაწყებამდე საჭიროა მოხდეს გადანყვეტილების ცნობა იმ ქვეყნის სასამართლოს მიერ, სადაც უნდა მოხდეს გადანყვეტილების აღსრულება.²⁹ ამისათვის უნდა მოხდეს გადანყვეტილებისა და შესაბამისი სერთიფიკატის წარდგენა სასამართლოში.³⁰ თუ სახეზე არ არის დირექტივის 45-ე მუხლით დადგენილი გარემოებები, სასამართლო ცნობს წარდგენილ გადანყვეტილებას. სასამართლო უარს იტყვის გადანყვეტილების ცნობასა და აღსრულებაზე შემდეგ შემთხვევებში: თუ გადანყვეტილება ეწინააღმდეგება იმ ქვეყნის საჯარო წესრიგს, სადაც უნდა აღსრულდეს გადანყვეტილება; სახეზეა სერიოზული პროცე-

²⁵ JUDr. Kolban P., Mgr. Babickova K., Mgr. Potucky J., Selected problems related to provisional measures within Brussels I bis regulation and European Court on Human Rights, THEMIS competition, 2017, 8, <<http://www.ejtn.eu/Documents/Team%20CZ%20semi%20final%20C.pdf>> [24.03.2018].

²⁶ ECJ, Judgment of 27 March 1979 Jacques de Cavel vs. Luise de Cavel, Case 143/78, ECLI identifier: ECLI:EU:C:1979:83.

²⁷ JUDr. Kolban P., Mgr. Babickova K., Mgr. Potucky J., Selected Problems Related to Provisional Measures Within Brussels I bis Regulation and European Court on Human Rights, THEMIS competition – 2017, 8, <<http://www.ejtn.eu/Documents/Team%20CZ%20semi%20final%20C.pdf>> [21.03.2018].

²⁸ Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters, article 39.

²⁹ Ibid, article 36.

³⁰ Ibid, article 37.

დურული დარღვევები;³¹ თუ დავა იმავე მხარეებს შორის უკვე გადანყვეტილია იმ ქვეყნის სასამართლოს მიერ, სადაც წარდგენილია გადანყვეტილება აღსასრულებლად;³² თუ დავა ეწინააღმდეგება დირექტივით დადგენილ წესებს.

3. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შემთხვევები

3.1. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების პროცედურა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წესების³³ მიხედვით

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო უზრუნველყოფის ღონისძიებებს თვითონ იყენებს, რათა მოახდინოს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-2,³⁴ მე-5,³⁵ მე-6,³⁶ მე-8³⁷ და მე-11³⁸ მუხლებით გარანტირებული უფლებების დაცვა პროცესის მიმდინარეობისას.³⁹ სასამართლოს რეგლამენტის 39-ე მუხლი არეგულირებს სასამართლოში წარდგენილი სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების წესს. 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად – პალატა, სექციის თავმჯდომარე ან მორიგე მოსამართლე, რომელიც დანიშნულია, ამავე მუხლის მეოთხე პარაგრაფის⁴⁰ შესაბამისად, მხარის ან სხვა შესაბამისი პირის მოთხოვნის შემთხვევაში, ან საკუთარი გადანყვეტილებით იყენებს უზრუნველყოფის ღონისძიებას, რომელიც ემსახურება მხარის ინტერესს ან პროცესის დაუბრკოლებლად წარმართვას.⁴¹ უზრუნველყოფის ღონისძიებები არის გადაუდებელი სახის ღონისძიებები, რომელსაც სასამართლო იყენებს დადგენილი პრაქტიკის შესაბამისად, სადაც ხედავს გამოუსწორებელი ზიანის გარდაუვალ რისკს.⁴² უზრუნველყოფის ღონისძიების კონკრეტული სახეების ჩამონათვალი არ არის მოცემული სასამართლოს რეგლამენტში, რაც გარკვეულ ეტაპზე უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების პრობლემას ქმნიდა.

³¹ JUDr. Kolban P., Mgr. Babickova K., Mgr. Potucky J., Selected Problems Related to Provisional Measures within Brussels I bis regulation and European Court on Human Rights, THEMIS competition – 2017, 15, <<http://www.ejtn.eu/Documents/Team%20CZ%20semi%20final%20C.pdf>> [21.02.2018].

³² Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters, article 45.1.c

³³ Rules of Court.

³⁴ სიცოცხლის უფლება.

³⁵ თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის უფლება.

³⁶ სამართლიანი სასამართლოს განხილვის უფლება.

³⁷ პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება.

³⁸ შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება.

³⁹ <https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/05/RULE-39-RESEARCH_FINAL.pdf> [12.02.2018].

⁴⁰ სასამართლოს თავმჯდომარემ შეიძლება დანიშნოს თავმჯდომარის მოადგილე მორიგე მოსამართლედ უზრუნველყოფის ღონისძიების საკითხების გადასაწყვეტად. იხ. <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf> [25.02.2018].

⁴¹ <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf> [25.02.2018].

⁴² <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf> , 1, [25.02.2018].

სასამართლოს მიერ უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც არის აპლიკანტის გაძევების ან ექსტრადიციის რისკი. საქმეში მამათკულოვი და ასკაროვი თურქეთის წინააღმდეგ,⁴³ სასამართლომ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა უზრუნველყოფის ღონისძიებასთან დაკავშირებით. საქმის არსი მდგომარეობდა შემდეგში: მამათკულოვი და ასკაროვი იყვნენ უზბეკეთის მოქალაქეები და ამავე დროს ოპოზიციური პარტიის წევრები. ისინი დაკავებულნი იქნენ თურქეთში მკვლელობისა და აფეთქების მცდელობის ბრალდებით. მიუხედავად სექციის თავმჯდომარის მიერ გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიებისა, რომლითაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო კრძალავდა დაკავებულების უზბეკეთში ექსტრადიციას, თურქეთმა მოახდინა მათი ექსტრადირება უზბეკეთში და თურქეთი ცნობილი იქნა ევროპული კონვენციის დარღვევაში.⁴⁴ სასამართლომ პირველად თქვა, რომ სასამართლოს რეგლამენტის 39-ე მუხლის შესაბამისად, მიღებული უზრუნველყოფის ღონისძიების შეუსრულებლობა ნიშნავს, ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მხრიდან კონვენციის⁴⁵ 34-ე მუხლით⁴⁶ ნაკისრი ვალდებულების შეუსრულებლობას.⁴⁷ ნებისმიერი სახელმწიფო, რომლის მიმართაც გამოყენებულია უზრუნველყოფის ღონისძიება, ვალდებულია, განუხრელად დაიცვას ეს ღონისძიება და თავი შეიკავოს ნებისმიერი მოქმედებისა თუ უმოქმედობისგან, რომელიც ძირს გამოუთხრის საბოლოოდ მიღებული სასამართლოს გადაწყვეტილების ავტორიტეტსა და ეფექტურობას.⁴⁸

კერძოდ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ უზრუნველყოფის ღონისძიებები გამუდმებით გამოიყენება პრაქტიკაში, დიდ როლს თამაშობს გამოუსწორებელი სიტუაციების თავიდან არიდების მიზნით, რაც ცალსახად ხელს უწყობს სასამართლოს, გამოიკვლიოს საქმის გარემოებები და ეფექტურად განახორციელოს კონვენციით გარანტირებული უფლებების დაცვა.⁴⁹ ამ განმარტებით შეიცვალა ათი წელზე მეტი ხნის მანძილზე კრუზ ვარასი შვედეთის წინააღმდეგ⁵⁰ საქმეში დამკვიდრებული პრაქტიკა, რომლის თანახმადაც, სასამართლოს მიერ გამოყენებულ უზრუნველყოფის ღონისძიებას არ ჰქონდა სახელმწიფოსთვის მბოჭავი ძალა,

⁴³ Mamatkulov and Askarov v. Turkey <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-68183"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)> [25.02.2018]

⁴⁴ Naldi G. J., Interim Measures in the UN Human Rights Committee, 2004, International and Comparative Law Quarterly, 53(2), 445-454, 452.

⁴⁵ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია იხ. <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi5.pdf>> [25.02.2018].

⁴⁶ სასამართლოს შეუძლია მიიღოს განაცხადები ნებისმიერი ფიზიკური პირისაგან, არასამთავრობო ორგანიზაციისაგან ან ცალკე პირთა ჯგუფისაგან, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ ისინი არიან ერთ-ერთი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის მიერ კონვენციით ან მისი ოქმებით გათვალისწინებული უფლებების დარღვევის მსხვერპლნი. მაღალი ხელშემკვრელი მხარეები კისრულობენ ვალდებულებას, არაფრით შეუშალონ ხელი ამ უფლების ეფექტიან განხორციელებას. ინდივიდუალური განაცხადი, მუხლი 34 იხ. <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi5.pdf>> [25.02.2018].

⁴⁷ <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf>, 10, [25.02.2018].

⁴⁸ Naldi G. J., Interim Measures in the UN Human Rights Committee, International and Comparative Law Quarterly, 2004, 53(2), 445-454. doi:10.1093/iclq/53.2.445, 452.

⁴⁹ <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf> 10, [25.02.2018].

⁵⁰ <<http://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6fe14.html>> 25.02.2018.

ვინაიდან, სასამართლოს რეგლამენტის 36-ე მუხლი (მოქმედი რედაქციის 39-ე მუხლი) არ შეიცავდა უზრუნველყოფის ღონისძიებების კონკრეტულ ჩამონათვალს.⁵¹

საქმეთა უმრავლესობაში, განმცხადებლები ითხოვენ გაძევების ან ექსტრადიციის შეჩერებას. სასამართლო იყენებს უზრუნველყოფის ღონისძიებას მხოლოდ საგამონაკლისო შემთხვევებში, კერძოდ, როდესაც უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოუყენებლობის შემთხვევაში განმცხადებელი იქნება სერიოზული და გამოუსწორებელი ზიანის წინაშე.⁵² სასამართლო არ ახდენს უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების დასაბუთებას, მხოლოდ მოკლედ უთითებს გამოსაყენებელ ღონისძიებაზე. მაგალითად: მოხდეს ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულების შეჩერება,⁵³ ან მოხდეს გამოსახლების შეჩერება, ვიდრე უზრუნველყოფილი არ იქნება ბავშვებისთვის, მოხუცებისთვის და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანებისთვის შესაბამისი საცხოვრებელი სადგომით უზრუნველყოფა.⁵⁴

3.2. სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებაზე უარის და გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმების შემთხვევაში

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს რეგლამენტი სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების ჩამონათვალს არ მოიცავს. ასევე, არ ითვალისწინებს სასამართლოს ვალდებულებას, დაასაბუთოს უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების საჭიროება. განმცხადებლის მიერ წერილობით წარდგენილი განცხადების საფუძველზე სასამართლო იყენებს უზრუნველყოფის ღონისძიებას. თუმცა ასევე შეიძლება სასამართლომ არ დააკმაყოფილოს განმცხადებლის შუამდგომლობა და უარი უთხრას სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებაზე. სასამართლოს ასეთი უარი არ საჩივრდება.⁵⁵

ადამიანის უფლება ორგანიზაციები სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების შემთხვევაში ძირითადად გამჭვირვალობაზე წინ ეფექტურობას აყენებენ, კერძოდ, მიღებული უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოქვეყნების ნაცვლად ისინი სახელმწიფოს ატყობინებენ წერილობით ან ზეპირად⁵⁶ (დიპლომატიური კომუნიკაციების საშუალებით, რომელიც უფრო ნაკლებად ფორმალურია ვიდრე წერილობითი შეტყობინება). ადამიანის უფლებათა ორგანიზაციები არ აქვეყნებენ კომუნიკაციის შინაარსს. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონის-

⁵¹ <http://www.pict-pcti.org/matrix/discussion/echr/echr_interim.htm> [25.02.2018].

⁵² <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf> , 1, [25.02.2018].

⁵³ Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd v. Georgia, Application no. 16812/17.

⁵⁴ *Remiche A., Yordanova and Others v. Bulgaria: The Influence of the Social Right to Adequate Housing on the Interpretation of the Civil Right to Respect for One's Home* (December 22, 2012). *Human Rights Law Review*, 2012, Vol. 12 (4), 792, <<https://ssrn.com/abstract=2705714>> [25.02.2018].

⁵⁵ <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf> , 1, [25.02.2018].

⁵⁶ Note Verbale.

ძიების გამოყენებაზე მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჯაროვდეს, მხოლოდ მხარის სურვილის შემთხვევაში.⁵⁷

პრაქტიკაში ასევე დამკვიდრებულია გამოყენებული უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება სასამართლოს მხრიდან, როდესაც სახელმწიფო წარადგენს გარანტიას. გარანტიასთან დაკავშირებით აზრთა სხვადასხვაობაა. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის დამცველები გამოდიან დიპლომატიური გარანტიების გამოყენების წინააღმდეგ, რადგან ამან შეიძლება გამოიწვიოს წამების აკრძალვის ნორმების დარღვევა.⁵⁸ საერთაშორისო ორგანიზაციათა ერთი ნაწილი მიიჩნევს რომ გარანტიას აქვს იურიდიული ძალა, რადგან გარანტია არის „ფორმალური“⁵⁹ „გამოუთხოვადი“⁶⁰ და „სამართლებრიდავ მბოჭავი“,⁶¹ მე-2 ნაწილის მოსაზრების თანახმად, სახელმწიფოს მიერ წარმოდგენილ გარანტიას იურიდიული ძალა არ აქვს.⁶² თუმცა ორგანიზაციათა ნაწილი შეთანხმდა, რომ გარანტია არ არის მხოლოდ ფურცელი,⁶³ თუმცა მისი იურიდიული ძალა უჩვეულო რჩება. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ იორდანოვას საქმეში პირველად დაუშვა სახელმწიფოს მხრიდან გარანტიის წარდგენა სარჩელის უზრუნველყოფის გასაუქმებლად⁶⁴ და უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებიდან რამოდენიმე კვირაში ბულგარეთის მიერ წარდგენილი გარანტია საკმარისად ჩათვალა უზრუნველყოფის ღონისძიების გასაუქმებლად.⁶⁵

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ გარანტიის წარდგენა უნდა მოხდეს უშუალოდ სასამართლოს წინაშე და არა იმ განმცხადებლის წინაშე, ვინც უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებას ითხოვს.⁶⁶

⁵⁷ Comparative Analysis of the Practice and Precautionary Measures Among International Human Rights Bodies, Submitted to Special Meeting of the Permanent Council of the Organization of American States by the Center for Justice and International Law (CEJIL) and Intranational Human Rights Law Clinic, University of California, Berkeley, School of Law, Berkeley, California, United States of America, December 2012, 10 <[https://www.law.berkeley.edu/files/IHRLC/Precautionary_Measures_Research_Paper_\(FINAL\)_121210.pdf](https://www.law.berkeley.edu/files/IHRLC/Precautionary_Measures_Research_Paper_(FINAL)_121210.pdf)>, [25.02.2018].

⁵⁸ ბურდული ნ., წარმოდგენს თუ არა დიპლომატიური გარანტიები ეფექტურ ზომებს წამების წინააღმდეგ?, „სამართლის ჟურნალი“, № 2, 2014, 333.

⁵⁹ Othman (2007) S.I.A.C. No. SC/15/2005 para. 283. <http://siac.decisions.tribunals.gov.uk/Documents/QATADA_FINAL_7FEB2007.pdf> [25.02.2018].

⁶⁰ Alzery v. Sweden, Comm. No. 1416/2005, para. 3.12, UN Doc.CCPR/C/88/D/1416/2005 available at <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/1416-2005.html>> [25.02.2018].

⁶¹ Worster W. Th., Unilateral Diplomatic Assurances as an Alternative to Provisional Measures (July 17, 2015). Law and Practice of International Courts and Tribunals, II B, Vol. 15, No. 3, 2016. <<https://ssrn.com/abstract=2632159> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2632159>> [25.02.2018].

⁶² Alzery v. Sweden, Comm. No. 1416/2005, para. 4.11, UN Doc.CCPR/C/88/D/1416/2005, <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/1416-2005.html>> [25.02.2018].

⁶³ Othman (2007) S.I.A.C. No. SC/15/2005 para. 501 <http://siac.decisions.tribunals.gov.uk/Documents/QATADA_FINAL_7FEB2007.pdf> [25.02.2018].

⁶⁴ Worster W. Th., Unilateral Diplomatic Assurances as an Alternative to Provisional Measures (July 17, 2015). Law and Practice of International Courts and Tribunals, IV, Vol. 15, No. 3, 2016. <<https://ssrn.com/abstract=2632159> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2632159>> [25.02.2018].

⁶⁵ Yordanova v Bulgaria appl. no. 25446/06, judgement, para 4, <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["002-2155"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)> [25.02.2018].

⁶⁶ Worster W. Th., Unilateral Diplomatic Assurances as an Alternative to Provisional Measures (July 17, 2015). Law and Practice of International Courts and Tribunals, V, Vol. 15, No. 3, 2016. <<https://ssrn.com/abstract=2632159> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2632159>>.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო არ იყენებს უზრუნველყოფის ღონისძიებებს ისეთ საქმეებზე, რომლებიც უკავშირდება: საკუთრების გარდაუვალ განადგურებას, გარდაუვალ გადახდისუნარიობას ან სამხედრო სავალდებულო სამსახურის გამოხდას, დაკავებული ადამიანის ციხიდან გამოშვებას, რომელიც სასამართლოს გადაწყვეტილებას ელოდება, ან რეფერენდუმის ჩატარების დავალდებულებას, ან პოლიტიკური პარტიის დაშლის შეჩერებას.⁶⁷ 2007 წლის 21 დეკემბერს ევროპულმა სასამართლომ სპეციალური განცხადებაც გაავრცელა და განმარტა, რომ სასამართლო უზრუნველყოფის ღონისძიებას იყენებს მხოლოდ მაშინ თუ სახეზეა განმცხადებლისათვის გარდაუვალი და გამოუსწორებელი ზიანის მიყენების საშიშროება.⁶⁸ სასამართლოს არასოდეს გამოუყენებია უზრუნველყოფის ღონისძიება ისეთ გარემოებაზე, რომელიც გულისხმობს მთავრობისათვის რეფერენდუმის ჩატარების დავალდებულებას. სასამართლოს განმარტებით, სასამართლოში ერთდრულად ერთი და იგივე შინაარსის მოთხოვნის შესვლა ნაწილია მართული კამპანიის, რომელსაც დადებითად გადაწყვეტის შესაძლებლობა არ გააჩნია და იწვევს მხოლოდ სასამართლოს რესურსის ხარჯვას, რომელიც უფრო მნიშვნელოვან საკითხებზე გადანაწილდეს.⁶⁹

3.3. სარჩელის უზრუნველყოფა როგორც სამართლიანი სასამართლოს უფლების შემადგენელი ნაწილი

ყოველგვარი აზრი ეკარგება უფლების, მით უფრო კ დარღვეული უფლების ნებისმიერ დონეზე აღიარებას, თუკი არ მოხდება სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულება.⁷⁰ სსსკ-ს 2.1 მუხლის თანახმად, ყოველი პირისათვის უზრუნველყოფილია უფლების სასამართლო წესით დაცვა. კანონის ეს ჩანაწერი თავისთავად გულისხმობს იმ სამართლებრივი შედეგი მიღწევას (სათანადო წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში), რასაც მოსარჩელე მოითხოვს. სასამართლოსათვის სარჩელის წარდგენის უფლება არ არის თეორიული უფლება და არ უზრუნველყოფს მხოლოდ უფლების აღიარებას საბოლოო გადაწყვეტილების მეშვეობით, არამედ ასევე შეიცავს ლეგიტიმურ მოლოდინს იმასთან დაკავშირებით, რომ გადაწყვეტილება აღსრულდება.⁷¹ წინააღმდეგ შემთხვევაში კანონის სხვაგვარი განმარტება საფრთხის ქვეშ დააყენებს მოსარჩელის უფლებებს, რომელიც მიუხედავად მართლმსაჯულების განხორციელებისა, ვერ მიაღწევს გადაწყვეტილების აღსრულებასა და თავის კანონიერი უფლებებსა და ინტერესებში აღდგენას, რაც თავის მხრივ, ხელყოფს საქართველოს კონტიტუციითა და ადა-

⁶⁷ <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf> , 2, [25.02.2018].

⁶⁸ <[https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{"itemid":\["003-2226998-2371975"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{)> [25.02.2018].

⁶⁹ იქვე.

⁷⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2005 წლის 28 ივლისის №1/14/184,228 გადაწყვეტილება საქმეზე „სააქციო საზოგადოებები „საქგაზი“ და „ანაჯგუფი“ (ყოფილი „თბილგაზოაპარატი“) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. II-4

⁷¹ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 30 მარტის განჩინება, საქმე № 2/ზ-209-16.

მიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებულ ფუნდამენტურ უფლებას საქმის სამართლიანი სასამართლოზე მოსმენაზე.⁷²

სარჩელის/გადანყვეტილების უზრუნველყოფა წარმოადგენს სამოქალაქო სამართალ-წარმოების მნიშვნელოვან ინსტიტუტს და ემსახურება სასამართლო გადანყვეტილების აღსრულების უზრუნველყოფას. სამოქალაქო სამართალწარმოებაში უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენება ძირითადად დაკავშირებულია ორ ფაქტორთან. კერძოდ, სასამართლო პროცესების გაჭიანურებასთან და მოსარჩელის არაკეთილსინდისიერ ქმედებასთან⁷³ იმის გათვალისწინებით, რომ ხშირად სამოქალაქო პროცესი საკმაოდ ხანგრძლივ პროცედურებთან არის დაკავშირებული, არსებობს რისკი, რომ საბოლოო გადანყვეტილების მიღებამდე დავის საგანი განადგურდეს, გასხვისდეს, უფლებრივად დაიტვირთოს ან სხვაგვარად შეეშალოს ხელი საბოლოო გადანყვეტილების აღსრულებას. სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება სწორედ ამ საფრთხეების პრევენციას ემსახურება. სამოქალაქო საქმეზე მართლმსაჯულების ეფექტურად განხორციელება მნიშვნელოვან საჯარო ინტერესს წარმოადგენს, ამავდროს, მართლმსაჯულების ეფექტურობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული სასამართლოს მიერ მიღებული გადანყვეტილების აღსრულებაზე, შესაბამისად, კანონით გათვალისწინებული მექანიზმები, რომლებიც ემსახურება სამოქალაქო საქმეზე მიღებული გადანყვეტილების უზრუნველყოფას, ემსახურება უმნიშვნელოვანეს ლეგიტიმურ მიზანს – მართლმსაჯულების ეფექტურად განხორციელების უზრუნველყოფას.⁷⁴

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო თავის არაერთ გადანყვეტილებაში ხაზს უსვამს კანონიერ ძალაში შესული გადანყვეტილების აღსრულების მნიშვნელობას. სამართლიანი განხილვის უფლება მოიცავს ძალაში შესული გადანყვეტილების აღსრულების უფლებას.⁷⁵ პირს, რომელსაც გააჩნია სასამართლოს მიერ, მის სასარგებლოდ, სახელმწიფოს წინააღმდეგ გამოტანილი გადანყვეტილება, რომელიც სავალდებულო აღსრულებას ექვემდებარება, არ შეიძლება დაეკისროს მოთხოვნათა იძულებით დაკმაყოფილება ან სხვა მსგავსი მოქმედებები გადანყვეტილების აღსრულების მიზნით. მოსარჩელე მხარის ეფექტური დაცვა და კანონიერების აღდგენა გულისხმობს ადმინისტრაციული ორგანოების ვალდებულებას აღასრულონ შიდა სასამართლოს საბოლოო გადანყვეტილება.⁷⁶ შეიძლება ითქვას, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო სახელმწიფოს ვალდებულებას კანონიერ ძალაში

⁷² თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 9 მარტის განჩინება, საქმე №1272780-16.

⁷³ Westberg P., Interim Measures and Civil Litigation, Scandinavian Studies in Law, 538 <<http://www.scandinavianlaw.se/pdf/51-25.pdf>> [21.03.2018].

⁷⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/5/675.681 გადანყვეტილება საქმეზე „შპს სამაუნყებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შპს ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-52.

⁷⁵ შპს იზა და მაკრახიძე საქართველოს წინააღმდეგ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინებათა კრებული საქართველოს საქმეებზე, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ადამიანის უფლებათა ცენტრი, 2010, 57, იხ. <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/krebuli-saqartvelos-saqmeebze.pdf>> [21.03.2018].

⁷⁶ დადიანი და მაჩაბელი საქართველოს წინააღმდეგ განაცდახი ნომერი 8252/08, 2012 წლის 12 სექტემბერი, §44, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/dadiani,machabeli.pdf>> [21.03.2018].

შესული გადაწყვეტის აღსრულების ნაწილში უფრო აძლიერებს, როდესაც თავად გადაწყვეტილება მიღებულია სახელმწიფოს წინააღმდეგ. სახელმწიფო პასუხისმგებელია საბოლოო გადაწყვეტილების აღსრულებაზე, როდესაც ფაქტორები, რომლებიც აფერხებს ან ხელს უშლის მათ სრულ და დროულ აღსრულებას, არის შესაბამისი ორგანოების კონტროლის ქვეშ.⁷⁷ ამავე დროს, მოგებული მხარის მიმართ შეიძლება არსებობდეს გარკვეული პროცედურული ზომების მიღების მოთხოვნა, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს გადაწყვეტილების აღსრულება, იმ პირობით, რომ მოთხოვნილი ფორმალობები არსებითად არ ზღუდავს ან არ ამცირებს აღსრულების პროცედურისადმი მხარის ხელმისაწვდომობას.⁷⁸ ნებისმიერ შემთხვევაში, ზეამოლნიშნული მოთხოვნები სახელმწიფო ორგანოებს არ უნდა ათავისუფლებდეს კონვენციიდან გამომდინარე ვალდებულებებისგან, დროულად და საკუთარი ინიციატივით მიიღონ ზომები მათთვის ხელმისაწვდომი ინფორმაციის საფუძველზე, რათა აღასრულონ სახელმწიფოს წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილებები.⁷⁹ სახელმწიფოს წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილების აღსრულების უზრუნველყოფის ვალდებულება, უპირველესად სახელმწიფო სტრუქტურებს ეკისრებათ იმ მომენტიდან, როცა გადაწყვეტილება სავალდებულო და აღსრულებადი ხდება.⁸⁰ შესაბამისად, თუ ადმინისტრაციული ორგანოები უარს აცხადებენ, ვერ ახერხებენ ან აჭიანურებენ ამ ვალდებულებების შესრულებას, მოსარჩელე მხარისათვის სამართალწარმოების პროცესში მე-6 მუხლით მინიჭებული გარანტია აზრს კარგავს.⁸¹

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი უზრუნველყოფს ყველა პირის სამართლიანი სასამართლოს განხილვის უფლებას. აღნიშნული უფლება ილუზორული იქნებოდა, თუკი კონვენციის ხელმომწერი სახელმწიფოს შიდა კანონმდებლობა ხელს შეუწყობდა იმას, რომ სასამართლოს საბოლოო, სავალდებულო გადაწყვეტილება დარჩებოდა აღუსრულებელი ერთი მხარის საზიანოდ.⁸² ევროპულმა სასამართლომ თავად გამოიყენა უზრუნველყოფის ღონისძიება და აუკრძალა გაერთიანებული სამეფოს მთავრობას განმცხადებლის⁸³ დეპორტაცია. აბუ ქატადას საქმეში⁸⁴ სასამართლომ პირველად განმარტა, რომ განცხადებლის გაძევება სასამართლოს განხილვის დასრულებამდე გამოიწვევდა კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევას.

⁷⁷ Sokur v. Ukraine, no. 29439/02, 26 April 2005, and Kryshchuk v. Ukraine no. 1811/06, 19 February 2009.

⁷⁸ Kosmidis and Kosmidou v. Greece, no. 32141/04, §24, 8 November 2007; Rompoti and Rompotis v. Greece, no. 14263/04, §26, 25 January 2007; აპოსტოლი საქართველოს წინააღმდეგ საჩივარი no 40765/02 § 64.

⁷⁹ Akashev v. Russia, no 30616/05, §22, 1 June 2008.

⁸⁰ იქვე §45.

⁸¹ Antonetto v. Italy, no. 15918/89, §28, 20 July 2000.

⁸² Hornsby v Greece, no. 18357/91, §40, 19 March 1997.

⁸³ განმცხადებელი იყო იორდანის მოქალაქე აბუ ქატადა, რომელიც ეჭვმიტანილი იყო ალ-ქაიდასთან კავშირში. აბუ ქატადას განცხადებით, მისი დეპორტაცია გამოიწვევდა სამართლიანი სასამართლოს განხილვაზე უარს. იხ. <

⁸⁴ Othman (Abu Qatada) v. The United Kingdom, §287, no. 8139/09, 09 May 2012.

4. დასკვნა

სარჩელის უზრუნველყოფის ინსტიტუტი სამოქალაქო პროცესის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია.⁸⁵ მისი მიზანია სამოქალაქო დავის განხორციელებაში ხელშეწყობა და არა სამოქალაქო დავის ჩანაცვლება.⁸⁶

ტრანსნაციონალური ურთიერთობიდან წარმოშობილი დავების, მიმართ სარჩელის უზრუნველყოფის გამოყენებისას, მიზანშეწონილია, სასამართლომ უზრუნველყოფის ღონისძიებათა გამოყენებისას იხემდღვანელოს საერთაშორისო დოქტრინით, რომლის თანახმად უზრუნველყოფის ზომების განხორციელებისას, გადამწყვეტად მიიჩნევა ნივთის, რომლის მიმართაც უნდა განხორციელდეს უზრუნველყოფის ზომები, სიახლოვე სამართლებრივ სისტემასთან, რომლის საფუძველზეც უნდა განხორციელდეს უზრუნველყოფის ზომების მიღება და აღსრულება. ანუ იგულისხმება, რომ თვით სარჩელის უზრუნველყოფის, როგორც სამართლის ინსტიტუტის შინაარსის და მიზნების გათვალისწინებით, უზრუნველყოფის ზომები მიზანშეწონილია განხორციელდეს იმ სამართლებრივ სისტემაში სადაც ფაქტობრივად იმყოფება უზრუნველყოფის შესაძლო საგანი, რაც შესაძლებლობას იძლევა გამოირიცხოს ყოველგვარი სამართლებრივი კონფლიქტი, უზრუნველყოფის ზომების გამომტან და მათ აღმასრულებელ სამართლებრივ სისტემებს შორის.⁸⁷

სამართლიანი სასამართლოს უფლება მოიცავს არა მარტო სასამართლოსადმი მიმართვის, საქმის საჯარო და სამართლიანი განხილვის და სხვა მარავალ უფლებას, არამედ გადაწყვეტილების აღსრულების უფლებასაც. სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულებლობა უთანაბრდება სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების არცნობას იმდენად, რამდენადაც იგი მოჩვენებით ხდის სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობას და პირს ართმევს ამ უფლებით სარგებლობის ყველანაირ პრაქტიკულ საშუალებას. სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების უფლება, როგორც ზემოთხსენებული /სამართლიანი სასამართლოს/ უფლების ელემენტი, დაცული და აღიარებულია საქართველოს კონსტიტუციით, რომლის მიხედვით „სასამართლოს აქტები სავალდებულოა ყველა სახელმწიფო ორგანოსა და პირისათვის ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე“⁸⁸ კონსტიტუციის აღნიშნული დანაწესი კი იმპლენტირებულია „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამის მუხლებში.⁸⁹

⁸⁵ Rozalinova E. Angelov A., Georgiev I., Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters) (2012). Revista Forumul Judecatorilor, №4, 2012, 82. <<https://ssrn.com/abstract=2224223>> [25.02.2018].

⁸⁶ Westberg P., Interim Measures and Civil Litigation, Scandinavian Studies in Law, 539 <<http://www.scandinavianlaw.se/pdf/51-25.pdf>> [25.02.2018].

⁸⁷ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 8 მაისის განჩინება, საქმე № 2/ბ-352-2013.

⁸⁸ საქართველოს კონსტიტუციის 82-ე მუხლი.

⁸⁹ ბათუმის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 26 მარტის განჩინება, საქმე #2/761-2015 §2.5.

სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენებისას სწქართველოს შიდა ეროვნული სასამართლოები აქტიურად იყენებენ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებს ამა თუ იმ პოზიციის დასასაბუთებლად. სასამართლოს სისტემის მაღალ კვალიფიკაციაზე მიუთითებს ყველა ინსტანციის მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოყენება ეროვნული გადაწყვეტილების დასაბუთებისთვის.⁹⁰

ბიბლიოგრაფია

1. ბურდული ნ., წარმოადგენს თუ არა დიპლომატიური გარანტიები ეფექტურ ზომებს წამების წინააღმდეგ?, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2014, 333.
2. ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, 2016, 9, <http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/disertaciebi_samartali/tamar_lakerbaia.pdf>.
3. Comparative Analysis of the Practice and Precautionary Measures Among International Human Rights Bodies, Submitted to Special Meeting of the Permanent Council of the Organization of American States by the Center for Justice and International Law (CEJIL) and Intranational Human Rights Law Clinic, University of California, Berkeley, School of Law, Berkeley, California, United States of America, December 2012, 2 <[https://www.law.berkeley.edu/files/IHRLC/Precautionary_Measures_Research_Paper_\(FINAL\)_121210.pdf](https://www.law.berkeley.edu/files/IHRLC/Precautionary_Measures_Research_Paper_(FINAL)_121210.pdf)>.
4. Judr. Kolban P., Mgr. Babickova K., Mgr. Potucky J., Selected problems related to provisional measures within Brussels I bis regulation and European Court on Human Rights, THEMIS competition – 2017, 8, <<http://www.ejtn.eu/Documents/Team%20CZ%20semi%20final%20C.pdf>>.
5. Naldi G. J., Interim Measures in the UN Human Rights Committee, International and Comparative Law Quarterly, 2004, 53(2), 445-454.
6. van Rhee C.H., Civil Procedure, Smits J.M. (ed.), Elgar Encyclopedia of Comparative Law, Cheltenham etc., 2006, 120 <<http://tcpbckup1.yolasite.com/resources/Elgar%20Encyclopedia%20of%20Comparative%20Law%20By%20Jan%20M%20Smits.pdf>>.
7. Remiche A., Yordanova and Others v. Bulgaria: The Influence of the Social Right to Adequate Housing on the Interpretation of the Civil Right to Respect for One's Home (December 22, 2012). Human Rights Law Review, 2012, vol. 12 (4), pp. 792, <<https://ssrn.com/abstract=2705714>>.
8. Rozalinova E. Angelov A., Georgiev, I., Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Provisional and Protective Measures (International Cooperation in Civil Matters) (2012). Revista Forumul Judecatorilor, No. 4, 2012, <<https://ssrn.com/abstract=2224223>>.

⁹⁰ სასამართლო იმეორებს, რომ სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება მოიცავს ძალაში შესული გადაწყვეტილების აღსრულების უფლებას. ეს უფლება არარეალური იქნებოდა თუ მაღალი ხელშეკრული მხარის ეროვნული სამართლებრივი სისტემა შესაძლებელს გახდიდა, ძალაში შესული საბოლოო გადაწყვეტილება ერთი მხარის საზიანოდ არაქმედითი დარჩენილიყო. კონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე, ნებისმიერი სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების აღსრულება „სასამართლო პროცესის“ განუყოფელ ნაწილად უნდა განიხილებოდეს. იხ საქმე №1272780-16, 9 მარტი 2016 წელი, ქ. თბილისი

9. Westberg P., Interim Measures and Civil Litigation, Scandinavian Studies in Law, 538 <<http://www.scandinavianlaw.se/pdf/51-25.pdf>>.
10. Worster W. Th., Unilateral Diplomatic Assurances as an Alternative to Provisional Measures (July 17, 2015). Law and Practice of International Courts and Tribunals, Vol. 15, No. 3, 2016, <<https://ssrn.com/abstract=2632159>> or <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2632159>>.
11. Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on Jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters.
12. Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 December 2003 on Jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in matrimonial matters and the matters of parental responsibility.
13. Council Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters (service of documents).
14. Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidences in civil and commercial matters.
15. Regulation (EC) No 1346/2000 on insolvency proceedings.
16. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters;
17. ECJ, Judgment of 27 March 1979 Jacques de Cavel vs. Luise de Cavel, Case 143/78, ECLI identifier: ECLI:EU:C:1979:83.
18. ECJ, Judgment of the 17 November 1998, Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another, Case C-391/95. ECLI identifier: ECLI:EU:C:-1998:543.
19. ECJ, Judgment of the Court of 27 April 1999. – Hans-Hermann Mietz v Intership Yachting Sneek BV, Case C-99/96, ECLI identifier: ECLI:EU:C:1999:202.
20. ECJ Judgment of 28 April 2005 St. Paul Dairy Industries NV vs. Unibel Exser BVBA, Case C-104/03, ECLI identifier: ECLI:EU:C:2005:255.
21. ECJ, Judgment of 12 July 2012, Solvay SA v Honeywell Flourine Products Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV, c-616/10.
22. <http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Interim_measures_ENG.pdf>.
23. <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf>.
24. <http://www.pict-pcti.org/matrix/discussion/echr/echr_interim.htm>.
25. <<http://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6fe14.html>>.
26. <[https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{"itemid":\["003-2226998-2371975"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{)>.
27. <[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"itemid":\["003-3808707-4365533"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{)> [25.02.2018].
28. <https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/05/RULE-39-RESEARCH_FINAL.pdf>.
29. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია იხ. <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi5.pdf>>.
30. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2005 წლის 28 ივლისის №1/14/184,228 გადაწყვეტილება საქმეზე „სააქციო საზოგადოებები – „საქგაზი“ და „ანაჯგუფი“ (ყოფილი „თბილგაზოაპარატი“) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

31. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/5/675.681 გადაწყვეტილება საქმეზე „შპს სამაუნეებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შპს ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.
32. ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 30 მარტის განჩინება, საქმე №2/ბ-209-16.
33. ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 8 მაისის განჩინება, საქმე №2/ბ-352-2013.
34. ბათუმის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 26 მარტის განჩინება, საქმე №2/761-2015.
35. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 9 მარტის განჩინება, საქმე №1272780-16.
36. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 9 მარტის განჩინება, საქმე №1272780-16.
37. Akashev v. Russia, no 30616/05, §22, 1 June 2008;
38. Alzery v. Sweden, Comm. No. 1416/2005, para. 4.11, UN Doc.CCPR/C/88/D/1416/2005 available at <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/1416-2005.html> [25.02.2018].
39. Antonetto v. Italy, no. 15918/89, §28, 20 July 2000.
40. აპოსტოლი საქართველოს წინააღმდეგ საჩივარი ნო 40765/02;
41. დადიანი და მაჩაბელი საქართველოს წინააღმდეგ განაცდახი ნომერი 8252/08, 2012 წლის 12 სექტემბერი, §44, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/dadiani,machabeli.pdf>> [21.03.2018].
42. Hornsby v Greece, no. 18357/91, §40, 19 March 1997.
43. Kosmidis and Kosmidou v. Greece, no. 32141/04, §24, 8 November 2007; Rompoti and Rompotis v. Greece, no. 14263/04, §26, 25 January 2007.
44. Mamatkulov and Askarov v. Turkey <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-68183"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)> [25.02.2018].
45. Othman (2007) S.I.A.C. No. SC/15/2005, <http://siac.decisions.tribunals.gov.uk/Documents/QATADA_FINAL_7FEB2007.pdf> [25.02.2018].
46. Othman (Abu Qatada) v. The United Kingdom, §287, no. 8139/09, 09 May 2012.
47. Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd v. Georgia, Application no. 16812/17.
48. Sokur v. Ukraine, no. 29439/02, 26 April 2005, and Kryshchuk v. Ukraine no. 1811/06, 19 February 2009.
49. შპს იზა და მაკრახიძე საქართველოს წინააღმდეგ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინებათა კრებული საქართველოს საქმეებზე, საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ადამიანის უფლებათა ცენტრი, 2010, იხ. <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/krebuli-saqartvelos-saqmeebze.pdf>>.
50. Yordanova v Bulgaria appl. no. 25446/06, judgement, <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["002-2155"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)>.